

İSLAM'DA SEVGİ, AHLAK VE KARDEŞLİK

el-Hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn hamden kesîran tayyiben mübâreken fîhi alâ külli hâlin ve fî külli hîn. Ve's-salâtu ve's-selâmu alâ seyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn senedinâ ve mededinâ ve kurreti uyûninâ Muhammedi-ni'l-Mustafâ ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'l-cezâ'.

Emmâ ba'd:

Fe-kâle Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

أَحْبُبُّكُمْ إِلَى اللَّهِ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا، الْمُوَطَّؤُونَ
أَكْنَفًا، الَّذِينَ يَأْلِفُونَ وَيُؤْلَفُونَ، وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ
اللَّهُ الْمَشَاؤُونَ بِالنَّمِيمَةِ، الْمُلتَمِسُونَ لَهُمُ
الْعَثْرَاتِ، الْمُفَرِّقُونَ بَيْنَ الْإِخْوَانِ.

Ehabbuküm ila'llâhi ehâsinüküm ahlâkan el-muvattaûne eknâfen ellezîne ye'lefûne ve yu'lefûne ve inne ebğadaküm ila'llâhi el-meşşâûne bi'n-nemîmeti el-mültemisûne lehümü'l-aserâti el-mufarrikûne beyne'l-ihvâni.

Enes *radiyallahu anh'*ten Hatîb-i Bağdâdî *rahmetullâhi aleyh* rivayet eylemiş ki, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz şöyle buyuruyorlar:

a. Allah'ın (cc) En Sevdiği Kul Ahlakı Güzel Olandır

Ehabbuküm ila'llâhi. "Sizin Allah'a en sevimli, sevgili olanınız..."

Yani "Allah'ın en çok sevdiği kul" demek.

Ehâsinüküm ahlâkan. "Ahlâkça en güzel olanlarıdır."

Allahu Teâlâ hazretleri ahlâkı daha güzel olanı daha çok sever, daha güzel olanı daha çok sever...

el-Muvattaûne eknâfen. "Yanları yumuşak, yanları çiğnenmiş..."

Vataa, "basmak, çiğnemek" demek. "Ezik, yanları ezik, kenarları ezik" demek. Yani "sert değil" demek, "batmıyor" demek, "yumuşak, uyumlu" demek.

Uyumlu, yumuşak tavırlı, sert olmayan kimseler oldukları için, kasılmadıkları için Allah seviyor.

Ellezîne ye'lefûne ve yu'lefûne. "Bunlar o kimselerdir ki kendileri başkalarıyla tatlı tatlı arkadaşlık, ahbaplık yaparlar, geçinirler. Başkaları da bunları sever, başkaları da bunlarla rahatlıkla geçinir."

"İyi insandır." derler, severler. Hem kendisi başkalarına güzel, sokulgan, ahbaplık yapıyor, yumuşaklık gösteriyor, geçim gösteriyor ve geçiniyor; hem de başkaları çekinmezler, yanına gelirler, ülfet edebilirler. Mesela sert hareket eden insanın yanına kuş, hayvan gelmez, kaçır. Ama yumuşak oldu mu yanına kadar yanaşır. Bunlar da başkalarıyla iyi geçiniyorlar. Başkaları da tabii gelip bununla geçinebiliyor. Böyle toplum içinde yumuşak tavırlı, kenarları yumuşak, nereye olsa sığıyor, geçimli insanlar...

Ve inne ebğadaküm ila'llâhi. "Ve hiç şüphe yok ki Allah'a en sevimsiz olanınız, Allah'ın en çok kızdığı kullar da..."

"Sizin içinizde kimlerdir ey müslümanlar?"

el-Meşşâûne bi'n-nemîmeti. "Laf götürüp getirip koğuculuk, dedikoduculuk yapanlardır."

Ali'nin sözünü Veli'ye, Veli'ninkini Ali'ye, Ahmed'inkini Hasan'a, Hasan'inkini Hüseyin'e, laf taşıyıp; "O sana şöyle dedi, haberin var mı?" diye onun beriki aleyhindeki sözünü ona taşıyarak arayı bozanlar...

el-Mültemisûne lehümü'l-aserât. "İn-
sanların ayak kayması ve hatası nedir?" diye
boyuna onları aramaya, görmeye çalışanlar."

"Ya falanca adam iyi görünüyor ama şu-
nu ben bir kurcalayayım, bunun bir püf nok-
tası vardır. Bakalım kusuru ne? Öyle o kadar
da herhalde melek olmasa gerek... Hatalarını
bulayım da, bir fâş edeyim de, ortaya çıkarayım
da..."

Kusur arayıcılar, hata arayıcılar, ayak
kayması, yanlışlıklar... Çünkü insan dosdoğru
yürürken bazen ayağı kayıveriyor, sendeliyor.
İyi insan da bazen hatalı işler yapabilir. "Hah!
Hatasını gördüm! Tamam!.." Artık yerin dibi-
ne batıracak gibi onun aleyhinde konuşup
dedikodusunu yapanlar...

el-Mufarrikûne beyne'l-ihvâni. "Kardeş-
lerin arasını ayıranlar."

Demek ki Allah güzel huyluları seviyor, yumuşak hallileri seviyor, başkalarıyla güzel tatlı tatlı uyumlu geçinen, başkalarının da gelip kendisini sevip geçinebildiği kimseleri seviyor. Allah'ın en sevmediği kullar da; laf taşıyıp ara bozanlar, kusur arayanlar ve kardeşlerin aralarına düşmanlık sokup onları birbirlerinden uzaklaştıran, küstürenlerdir.

İkinci hadîs-i şerîf:

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurmuş ki;

أَحَبُّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ

Ehıbbe li'n-nâsi mâ tuhibbu li-nefsike.

Taberânî, Hâkim, İmam Buhârî, Esed el-Kâsrî'den, o da babasından, o da dedesinden rivayet etmiş bu hadîs-i şerîfi.

b. Kendin İçin Neyi İstiyorsan Onu İnsanlar İçinde İste

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

Ehıbbe li'n-nâsi mâ tuhibbu li-nefsike.

“Sen kendi canın, kendi nefsin için, kendi şahsın için neyi istiyorsan, seviyorsan onu insanlar için de iste, temenni et.”

O da insan. Sen nasıl onu istiyorsan o da ister. Kendi canın için istediğini kardeşlerin, müslümanlar, insanlar için de iste.

Sen ne istiyorsun?

“Herkes benim aleyhimde konuşmasın.”

O zaman sen de başkalarının aleyhinde konuşma.

Sen ne istiyorsun?

“Arkadaşlar arasında bana sevgi saygı gösterilsin.”

O zaman sen de karşı tarafa sevgi saygı göster.

Başka ne istersin?

“Şunu isterim.”

Tamam. Aynı şeyi sen karşındakine yap.

Kendi canına neyi istiyorsan arkadaşını da canın gibi tutacaksın. Zaten alışmışız, dedelerimiz konuşmamızın içine güzel kelimeler sokmuşlar: “Nasılsın canım?” diyoruz.

Can ne demek?

“İnsanın hayatı” demek. Yani “hayatım gibi kıymetli” demiş oluyoruz.

“Yok canım” diyoruz; ama o zaman biraz da kızgın söylüyoruz. “Yok yahu! Yok canım!” Hem “canım” diyoruz hem de biraz [kızıyoruz.] *Canımın* asıl anlamını unutmuşuz; “hayatım” demek. “Sen benim canım gibi kıymetlisin.” demek aslında.

Kendimiz için istediğimizi kardeşlerimiz için de isteyeceğiz. “Benim evim olsun.” Kardeşinin de olsun. “Benim güzel işim, kazancım olsun.” Kardeşinin de olsun. “Benim güzel nâmım, şöhretim olsun.” Kardeşinin de olsun. Binâenaleyh, sana yapılan, yapılmasını istediğin muameleyi de sen başkasına yapacaksın ki insan o zaman iyi müslüman olur. Toplumda da geçim olur, hayır olur. Herkes kendisini düşünür de başkasına kendisinin istediği şeyleri yapmazsa o zaman kavga gürültü, hırıltı dırıltı oradan çıkıyor.

أَحِبُّوا الْفُقَرَاءَ، وَجَالِسُوهُمْ، وَأَحِبَّ الْعَرَبَ مِنْ
قَلْبِكَ، وَلْيُرِدَّكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ مِنْ نَفْسِكَ

Ehıbbü'l-fukarâe ve câlisûhüm ve ehıbbe'l-arabe min kalbike ve'l-yerüddeke ani'n-nâsi mâ ta'lemu min nefsike.

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh'*ten. Bu üçüncü, bu akşamın sonuncu hadîs-i şerîfi.

Efendimiz yine emir buyuruyor, tavsiye buyuruyor:

Ehibbü'l-fukarâe. "Fakirleri seviniz."

Biz ne yapıyoruz?

Belki bazımız seviyor. Ama bazımız da; "Aman bunun parası yok, pulu yok... Üstüne bak, başına bak... Evi zaten tenekeyle kaplı, damı akıyor... Aman aman! Onun yanına yaklaşma, onu yanına yaklaştırma!"

Öyle değil; "Fakirleri seviniz!"

Ve câlisûhüm. "Ve onların yanına oturunuz."

"Onlara gidiniz, onlarla oturunuz."

Ve câlisûhüm. "Onlarla oturunuz." da diyor. Uzaktan uzağa değil. Sokulacaksın, oturacaksın, konuşacaksın; garibanların, fakirlerin hâlini anlayacaksın. Tabii konuştukça da kalbin yumuşar, hâlini görürsün, ihtiyacını görürsün, yardım edersin, sadaka verirsin, sevap kazanırsın. Dua eder; bir fakirin, bir garibanın duasından kurtulursun. Hem seve-

ceğiz hem de onlarla oturacağız. Gideceğiz, ziyaret edeceğiz. *Câlisûhüm, mücâlese* yani “meclis kurmak” demek. Evine gideceğiz, onları çağıracağız, oturacağız. Yani onları dışlamayacağız.

c. Başkalarının Kötülüklerini Diline Dolama

Ve ehibbe'l-arabe. Bu sefer muhatabına tekil olarak söylüyor Efendimiz: “Arap’ı sev.” *Min kalbike.* “Ta gölünden, candan Arap’ı sev.” *Ve'l-yerüddeke ani'n-nâsi mâ ta'lemu min nefsike.* “Kendi hâlinin ne olduğu sen en iyi biliyorsun ya; kendi hâlini bilmen başkalarının kötülüklerini diline dolamaktan seni alıkoysun.”

Bir düşün bakalım. Sen onu tenkit edeceksin, onu diline dolayacaksın, onun aleyhinde konuşacaksın; ama sen melek mi sin? Senin kusurun yok mu?

“Benim daha çok kusurlarım var.”

Binâenaleyh, o kendi kusurlarını bilmen başkasına laf söylemekten, başkasını ayıplamaktan, başkasını kötülemekten seni korusun. “Bende o huyun daha fenası var, daha beterini yapıyorum. Ben onun kadar bile ola-

madım. O yine benden Őu kadar iyi...” vesaire diyecek. Ve dedikodusunu yapmaktan, kötölemekten kendisini alıkoyacak. “Kendi hakkındaki bildiklerin insanlardan seni men etsin, alıkoyun, onlara tenkit yaptırtmasın.” diyor, Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*.

Allahu Teâlâ hazretleri dilimizi tutup, ahlâkımızı güzelleştirip bu hadîs-i Őerîflere uygun öğrendiklerimizi tatbik ederek yaşamayı cümlemize nasip ve müyesser eylesin. Allah hepinizden razı olsun.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŐAN

15 Rebü'l-Evvel 1421 / 18.06.2000

Avustralya

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

